

Taistelu- tattereiden Eeva

Eeva Tammi teki pitkän uran sairaanhoitajana. Siinä sivussa hänestä kasvoi itseoppinut sotahistorioitsija, jonka pokka pitää miehisellä alalla.

TEKSTI *Tiina Suomalainen* KUVAT *Annika Rauhala*

SOTAHISTORIAN VIEMÄÄ.

Eeva Tammi viettää paljon aikaa Kansallisarkistossa Helsingissä tutkien vanhoja asiakirjoja.

Kun **Eeva Kallio** sai sotahistoriaherätyksen, oli joulukuun 6. päivä vuonna 1967. Eeva oli silloin 11-vuotias. Juhlittiin 50-vuotista Suomea, ja valonheittimet valaisivat pimeää, talvista Helsinkiä. Televisiosta tuli *Tuntematon sotilas*.

–Sain katsoa sen! Katsoin henkeä pidätellen, Eeva muistaa.

Siitä lähtien hän luki kaiken sotakirjallisuuden, minkä käsiinsä sai. Kiinnostavaa luettavaa löytyikin sotakirurgina toisessa maailmansodassa toimineen ukin kirjahyllystä.

16-vuotiaana Eeva oli Forssan raveissa apputyttöä. Hän muistaa, miten hevosta valjastettaessa hevosen omistaja katsoi häntä silmiin ja sanoi:

– Eeva, sie et tiijä... mie oon tappant miehiä, paljo miehiä. Mie olin konekiväärrampuja ja sieltä kivijalast mie ammuin.

Eeva ei ajatellut, että mies on murhaaja. Hän ymmärsi, että suuri osa hänen ympärillään olevista aikuisista miehistä oli sodan käyneitä.

Kun Eeva myöhemmin työskenteli Lohjan sairaalan päivystyksessä vastavana yöhoitajana, hän käytti yön hiljaiset tunnit sotahistorian lukemiseen. Kotona hänellä ei ollut aikaa, sillä siellä oli hoidettavana lapset, hevoset ja huusholli.

–Olin kasvanut isänmaallisessa kodissa. Sotakirurgiukin lisäksi minulla oli rintamapappina toiminut vaari. Itsenäisen kansakunnan selviytymistarina ja kunniakas historia olivat minusta äärimmäisen kiinnostavia.

SOTAHISTORIAHERÄTYS SAI vahvistuksen vuonna 1989, kun talvisodan alkamisesta oli kulunut 50 vuotta. Kun Eeva eräänä yönä kirjasi sisään miespotilasta, tämä kertoi syntyneensä 1917. Eeva henkäisi syvään vuosiluvun kuultuaan.

–Kyllä, olen ollut talvisodassa, mies vastasi.

Molemmat tiesivät, että -17 syntyneet olivat nuorin ikäluokka, joka joutui kokonaisuudessaan sotaan.

Hoitaja ja potilas alkoivat jutella talvisodasta sydänfilmin ottamisen lomassa. Mies kertoi tarinaansa: hän haavoittui, joutui vangiksi ja kohtasi kiltin venäläislääkärin, jonka ansiosta häntä kohdeltiin vankeusaikana hyvin.

Eeva Tammi

- ▶ Eläkkeellä oleva erikoissairaanhoitaja.
- ▶ Sotahistorioitsija, tietokirjailija ja matkaopas.
- ▶ Asuu Karjalohjalla.
- ▶ Perheeseen kuuluu mies, neljä lasta ja kaksi lastenlasta.
- ▶ Sotahistorian tutkimisen lisäksi Eeva kasvattaa miehensä kanssa ravihevoseja.

” Yöhoitajana Eeva käytti yön hiljaiset tunnit sotahistorian lukemiseen.

Eevasta tuntui kuin hän olisi ollut suuren aarteen äärellä. Miehellä oli valtava tarve kertoa, ja Eeva halusi kuulla kaiken. Kunpa ei tulisi lisää potilaita! hän toivoi.

Sen yön jälkeen Eeva alkoi toimia. Hän halusi haastatella sotaveteraaneja kun he vielä olivat hyväkuntoisia ja -muistisia. Nauhurilla ja muistilehtiöllä varustautuneena hän jututti kaikki mahdolliset sotaveteraanit appiukosta ja muista sukulaisista hevosmiestuttujen kautta karjalohjalaisiin naapureihin.

Lukeneisuutensa takia hän tunsu jo monet niistä sotatapahtumista ja kompanioista, joista miehet kertoivat.

Eeva tiesi jo silloin, ettei hän tarinoita huvikseen kerää. Hän aikoi hyödyntää niitä.

HISTORIOITSIJAHAN EEVASTA piti alun perin tullakin, ei sairaanhoitaja. Lääkäreiden lapsena hän oli saanut tarpeekseen sairaalamaailmasta. Perhe oli asunut virka-asunnoissa sekä Hämeenlinnan lääninsairaalassa että Töölön sairaalassa.

Eevan suunnitelmissa oli lähteä lukemaan yliopistoon historiaa. Mutta kohdalo tuli väliin ylioppilaskirjoitusten

jälkeisenä kesänä. Eevan poikaystävä, nykyinen aviomies **Jukka Tammi**, oli hieman aiemmin loukkaantunut henkenvaarallisesti liikenneonnettomuudessa ja joutui viettämään pitkiä aikoja teho-osastolla.

Toivuttuaan Jukka puhui sairaanhoitajista kauniisti. Hänen mielestään hoitajat olivat ihmeellisiä, kun he ymmärsivät pelkästä katseesta sen, mitä hän halusi.

Eeva alkoi miettiä uusiksi ammatinvalintaansa.

–Ajattelin, että jos minä muutan Tammin maatilalle metsän keskelle, ja jos saamme lapsia, minun pitää osata hoitaa heitä, jos jotain sattuu.

Kesän alussa 1978 Eeva valmistui sairaanhoitajaksi. Se oli tiistai. Seuraavana lauantaina hänet ja Jukka vihittiin. Lapsia syntyi vuosien mittaan neljä: 1979 **Jenni**, 1980 **Juha**, 1990 **Jere** ja 1992 **Joel**.

Lohjan sairaalassa Eeva teki lopulta 37 vuoden mittaisen työuran muun muassa päivystyksessä ja kirurgisella osastolla. Uransa loppuvuodet leikkaussali- ja anestesiahoitajaksi erikoistunut Eeva työskenteli leikkausosastolla.

ARKISTOJEN MAPPEJA ja mikrofilmejä, kirjallisuutta, lisää haastatteluja, matkoja menetettyyn Karjalaan. Eeva tutki, luki, kuunteli ja kartutti tietämystään.

Vuonna 2005 hän kirjoitti *Sotahistorialliseen aikakauskirjaan* artikkelin, joka kertoi siitä, miksi Viipurin puolustus romahti ja kaupunki menetettiin vain viiden tunnin taistelujen jälkeen vuonna 1944. Viipuria ei aiottukaan pitää, oli Eevan väite.

–Se aiheutti ison kohun. Media repesi, että miten joku nainen voi väittää tuollaista.

Eeva seisoi väitteensä takana. Hän oli perannut asian ruumeniin asti, tutkinut sitä puolitoista vuotta. Faktat puhuivat puolestaan. Kaksi vuotta myöhemmin julkaistiin Eevan ja sotahistorian dosentti **Eero Elfvengrenin** kirjoittama kirja *Viipuri 1944*, joka syvensi samaa aihetta. Aihe kiinnostaa edelleen, sillä kirjasta otettiin uusintapainos tänä vuonna.

–Viimeistelin kirjaa töiden ohessa ja kesälomalla. Saarioisten jauhelihapitsat

HARVINAINEN NAINEN.

Sotahistorioitsijoiden
joukossa itseoppinut
nainen on harvinaisuus.
Eeva sanoo, että hänen
osaamistaan ei ole koskaan
kyseenalaistettu.

olivat meillä silloin kovassa käytössä ja siivoukset saivat odottaa, Eeva kertoo.

2000-luvulla hän alkoi kesäisin vetää opasmatkoja menetettyyn Karjalaan. Sitä ennen hän kolusi itse kaikki itseenäisen Suomen taistelupaikat – summat, tali-ihantalat, äyräpäät, kollaatt, taipaleet.

Eevalta kysytään usein opasmatkoilla hänen juuristaan. Hänellä ei ole karjalaisia juuria, mutta hänen molemmat vanhempansa ovat lapsuudessaan asuneet Karjalassa vanhempien töiden takia. Eevasta juurikysymys ei ole olennainen, vaan jokainen suomalainen voi rakastaa menetettyä Karjalaa.

– Se on koko Suomen asia.

Viipuri teki Eevaan erityisen suuren vaikutuksen.

–Kun menin Viipuriin ensimmäistä kertaa, se kolahti niin, että tarvitsin melkein nitroja. Kaikki se kaupungin kiinnostava historia, rakennukset, tarinat, kerrostumat. Viipuri puhuttelee minua edelleen monella tasolla.

Eevan työpaikalla suhtautuminen opasmatkoihin oli aluksi nuivaa, vaikka hänellä oli sivutoimilupa retkiä varten ja hän teki matkat lomillaan. Myöhemmin Eevan vetämällä matkoilla nähtiin myös sairaalan lääkäreitä ja ylihoitajia.

MITEN EEVAAN on suhtauduttu miehissä sotahistoriapiireissä? Onhan hän nainen ja itseoppinut, ei mikään dosentti vaan sairaanhoitaja. Eikä hänen kiinnostuksensa kohdistu kotirintamaan vaan sodankäynnin ytimeen, taisteluihin.

–Kohtaan everstejä ja kenraaleja, mutta minun pokkani pitää. Osaamistani ei ole kyseenalaistettu. Puhukoot julkaisuni ja esitykseni puolestaan. En ole tittelinkipeä – voin kutsua itseäni vaikka kansanvalistajaksi.

Jotain arvostuksesta kertoo se, että Eeva pyydettiin Suomen Sotahistoriallisen Seuran hallituksen jäseneksi vuonna 2006.

Eeva huomauttaa, että taistelututkija ja sairaanhoitaja eivät ole niin kaukana toisistaan kuin äkkiseltään vaikuttaisi.

–Taistelussa ja leikkaussalissa tapahtuu ratkaisevia asioita ja katsotaan kuolemaa silmästä silmään. Hierarkian on yhtäläinen: sairaanhoitaja tekee

”
Kohtaan
everstejä ja
kenraaleja,
mutta minun
pokkani
pitää.

juuri sen, mitä kirurgi sanoo, aivan kuin sodassa alempi tottelee ylempää.

Napakkaotteinen ja peloton Eeva on mennyt sinne, minne kukaan muu ei ole päässyt. Vuonna 2002 jalkaväenkenraali **Adolf Ehrnrooth** oli jo 97-vuotias eikä enää ottanut vastaan vierailijoita. Hän teki kuitenkin poikkeuksen, kun audienssia pyysivät Eeva ja hänen kadettikoulun käynyt tyttärensä **Jenni**.

–Veimme hänelle kukkakimpun ja kiitimme siitä, mitä hän on tehnyt isäntänsä hyväksi.

JÄÄTYÄN ELÄKKEELLE vuonna 2014 Eevalla on ollut enemmän aikaa intohimolleen. Eeva on pyrkinyt tutkimaan aihealueita, jotka eivät ole vielä kovin

tutkittuja. Hevosnaisen ja hoitajan taustoista on ollut hänelle valtavasti hyötyä. Hänelle on kertynyt sellaista elämäntekemystä, jota ei yliopistoista saa.

Viime vuonna häneltä ilmestyi kaksi kirjaa: *Sotaorpous ja isän muisto* sekä *Lääkintähuoltoa sisällissodassa 1918*, joka keskittyy pääsotänäyttämön Tampereen taisteluihin.

–Asetelma oli erikoinen, sillä potilaat Tampereella olivat pääasiassa punaisten ja koulutettu hoitohenkilökunta valkoisten kannattajia. Punaisilla ei ollut sisällissodassa kuin muutama koulutettu sairaanhoitaja. Suurin osa hoitajista oli tehtaan tyttöjä, joiden käsivarsimerkeillä ei ollut mitään tekemistä kansainvälisen Punaisen Ristin kanssa.

Hän on vakuuttunut siitä, että hoitajat pitivät kiinni etiikastaan myös kansa kahtia jakaneessa sodassa.

–Politiikka ei vaikuttanut potilaiden hoitoon. Se, joka muuta väittää, ei tiedä hoitotyöstä mitään.

Vuonna 2013 Eeva tutustui historioitsija **Teemu Keskisarjaan**. Heitä yhdisti innostus Viipuriin ja vanhaan Suomeen. Alkoi tiivis yhteistyö.

–Olin jo aiemmin lukenut Teemun kirjoja. Sodasta kerrotaan yleensä hyvin teknisellä tasolla, luetellaan joukko-osastot ja aselajit, mutta Keskisarja kirjoittaa tavalla, jossa tarina vie mukanaan.

Nykyään Eeva Tammi on Teemu Keskisarjan aisapari vanhaan Suomeen suuntautuvilla matkoilla, joilla kierretään muun muassa Viipuria ja taistelutanteita. Viime vuonna he veivät kiinnostuneita sisällissodan ratkaiseville paikoille Tampereelle.

Eeva toimii myös Keskisarjan avustajana hänen puhetilaisuuksissaan ympäri maata. Kun aiheena on vaikkapa Raatteentie, Teemu Keskisarja puhuu ihmishistoriasta ja Eevan spiikit käsittelevät muun muassa lääkintähuoltoa ja hevosia.

–Ajattelepas talvisodan kenttäsaarialaa. Kun lähdettiin perääntymään, tavarat pantiin laatikoihin, instrumentit pataan steriloitumaan ja rekipelillä mentiin. Kun sitten asetettiin uuteen paikkaan, päästiin heti leikkaamaan. On se ollut huikeaa. ☞